

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.2.27>

WSPÓŁPRACA Z UE JAKO MECHANIZM FUNKCJONALNEGO ZABEZPIECZENIA SYSTEMU BEZPIECZEŃSTWA INFORMACJI UKRAINY

Iryna Dudko

*doktor nauk politycznych, profesor,
profesor Katedry Parlamentaryzmu*

*Dydaktyczno-Naukowego Instytutu Administracji Publicznej i Służby Publicznej
Kijowskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Tarasa Szewczenki (Kijów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-8881-8274

e-mail: idudko@hotmail.com

Viacheslav Pashkovskyi

Aspirant

Narodowego Instytutu Badań Strategicznych (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-4471-2400

e-mail: filer7773@gmail.com

Adnotacja. Artykuł związany jest z omówieniem współpracy międzynarodowej jako mechanizmu funkcjonalnego zabezpieczenia systemu bezpieczeństwa informacji Ukrainy. Zgodnie z metodami analizy politycznej rozważane są podstawy polityczno-prawne, a także proces praktycznej współpracy Ukrainy z takim zagranicznym partnerem w dziedzinie komunikacji strategicznej, jak Unia Europejska. Wspomniana współpraca jest traktowana w formie wpływowej siły przeciwdziałania Rosji i ochrony sfery informacyjnej Ukrainy w warunkach rosyjskiej wojny informacyjnej.

Słowa kluczowe: współpraca międzynarodowa, Ukraina, UE, przeciwdziałanie, agresja informacyjna.

COOPERATION WITH EU AS A MECHANISM OF FUNCTIONAL SUPPORT OF THE SYSTEM OF INFORMATION SECURITY OF UKRAINE

Iryna Dudko

*Doctor of Political Sciences, Professor,
Professor at the Department of Parliamentarism*

*Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service
of Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-8881-8274

idudko@hotmail.com

Viacheslav Pashkovskyi

Postgraduate Student

National Institute for Strategic Studies (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-4471-2400

filer7773@gmail.com

Abstract. The article is dealt with discussion of international cooperation as a mechanism of functional support of the system of information security of Ukraine. According to the methods of political analysis it is researched political and legal foundations as well as the process of practical cooperation of Ukraine with such foreign partner in the sphere of strategic communication as European Union. Noted cooperation is seen as an influential force for counteracting Russia and protecting information sphere of Ukraine under Russian information war.

Key words: international cooperation, Ukraine, EU, counteraction, information sphere.

СПІВРОБІТНИЦТВО З ЄС ЯК МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Ірина Дудко

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри парламентаризму

Навчально-наукового інституту публічного управління і державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-8881-8274

idudko@hotmail.com

В'ячеслав Пашковський

аспірант

Національного інституту стратегічних досліджень (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-4471-2400

filer7773@gmail.com

Анотація. Стаття пов'язана з обговоренням міжнародного співробітництва як механізму функціонального забезпечення системи інформаційної безпеки України. Відповідно до методів політичного аналізу розглядаються політико-правові засади, а також процес практичного співробітництва України з таким іноземним партнером у сфері стратегічних комунікацій, як Європейський Союз. Зазначене співробітництво розглядається у форматі впливової сили протидії Росії та захисту інформаційної сфери України в умовах російської інформаційної війни.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, Україна, ЄС, протидія, інформаційна агресія.

Вступ. Об'єктивним напрямом удосконалення системи інформаційної безпеки України вважається міжнародне співробітництво як шлях, покликаний сприяти не тільки обміну досвідом, а й посиленню потенціалу сторін на засадах об'єднаних зусиль у протистоянні інформаційним загрозам із боку Росії, що набувають глобального виміру. З огляду на позиції Європейського Союзу (далі – ЄС) як співдружності й водночас кола європейських країн, які є найбільш потужними партнерами України у протистоянні з Росією та водночас мають значні надбання щодо реалізації стратегічних комунікацій, міжнародне співробітництво зазначеного напрямку набуває особливого значення в аспекті стримування інформаційної війни Російської Федерації (далі – РФ). Це зумовлює також потребу в науковому аналізі формату й перспектив співробітництва України з ЄС як платформи вдосконалення діяльності в зазначеній сфері з урахуванням конкретизованих завдань забезпечення інформаційної безпеки України в умовах широкомасштабної агресії РФ.

Метою статті є аналіз процесу формування й реалізації співробітництва з ЄС як механізму функціонального забезпечення системи інформаційної безпеки України.

Відповідно до поставленої мети під час дослідження необхідно було виконати такі **завдання**:

- визначити політико-правові засади формування міжнародного партнерства з ЄС у системі забезпечення інформаційної безпеки України;
- проаналізувати процес і формат становлення міжнародного співробітництва України та ЄС із 2014 р. з окресленням перспективних аспектів щодо поліпшення діяльності в зазначеній сфері;
- визначити та проаналізувати сутнісний зміст і дієвість інноваційних елементів, які постали в системі співробітництва з ЄС із забезпечення інформаційної безпеки України від початку широкомасштабної агресії РФ.

Розгляд проблемних аспектів співробітництва з Європейським Союзом як механізму функціонального забезпечення інформаційної безпеки в Україні реалізовано за допомогою низки наукових **методів дослідження**, зокрема: методу політологічного аналізу та синтезу документальної бази міжнародного співробітництва; ретроспективного аналізу процесу становлення й розвитку партнерських відносин України та Європейського Союзу; системного методу аналізу міжнародного співробітництва як сукупності певної політико-правової бази, відповідних інституцій, накопиченого досвіду, традиційних підходів до реалізації партнерства України та ЄС у сфері інформаційної безпеки тощо.

Виклад основного матеріалу. Взаємодія України з визнаними міжнародними партнерами у сфері інформаційної безпеки з 2014 р. почала набувати об'єктивного характеру з урахуванням усебічної підтримки нашої країни в її протистоянні російській агресії з боку Європейського Союзу, НАТО, Сполучених Штатів Америки. Однак вагомість міжнародного співробітництва для України не обмежувалася виключно досвідом зазначених міжнародних акторів у сфері стратегічних комунікацій, а почала набувати різних форм взаємодії з урахуванням як безпекового, так і гуманітарного співробітництва сторін.

Зазначене стосується насамперед співробітництва у сфері стратегічних комунікацій України та ЄС, що отримало реалізацію на засадах координації зусиль на протидію інформаційно-психологічним операціям РФ в умовах агресії Росії проти України та водночас співробітництва сторін у сфері стратегічних комунікацій у межах євроінтеграційної стратегії України (Угоди про асоціацію), платформи Східного партнерства тощо.

Так, взаємодія Європейського Союзу з Україною почала розглядатися як складник загального безпекового курсу ЄС на протидію дезінформації, що набув розгортання від початку агресії РФ проти України та здійснювався на засадах низки документів стратегічного й практичного рівня. Фактично включення України у сферу взаємодії на противагу дезінформаційним діям із боку Росії відбулося вже на початку 2015 р. відповідно до Висновків Європейської ради від 19 та 20 березня 2015 р. – документа, що декларував підтримку зобов'язань ЄС щодо політики Східного партнерства та, з огляду на «зростаючі кампанії дезінформації з боку Росії», пропонував Верховному представникові у співробітництві з країнами – членами ЄС сформулювати План дій щодо стратегічних комунікацій і відповідну групу («команду») з комунікації (як перший крок щодо цього) (European Council conclusions, 2015).

Мовиться про формування у квітні 2015 р. цільової оперативної групи East StratCom Task Force (Стратком Схід) як підрозділу Європейської служби зовнішньополітичної діяльності (далі – ЄСЗД), націленої на реалізацію низки завдань у сфері стратегічних комунікацій ЄС. Згідно з документами ЄСЗД до кола завдань оперативної групи відносять такі напрями:

- розроблення комунікаційного продукту та кампаній, спрямованих на краще роз'яснення політики ЄС у країнах Східного партнерства (Вірменії, Азербайджані, Білорусі, Грузії, Молдові, Україні);
- підтримку більш широких зусиль ЄС, спрямованих на зміцнення медіасередовища в регіоні Східного партнерства в тісному співробітництві з іншими учасниками ЄС;
- аналіз і звітування про тенденції дезінформації, викриття дезінформаційних наративів, підвищення інформованості щодо дезінформації, яка походить від РФ, російських джерел і поширюється в медіапросторі східних сусідів (Questions and Answers about the East StratCom Task Force).

Для комунікації з урядом України команда East StratCom Task Force у 2017 р. ініціювала створення неформальної робочої групи, орієнтованої у своїй діяльності на допомогу з визначенням стратегічних комунікацій та підтримку українських засобів масової інформації. Аналіз вебсайту групи як головного продукту співробітників East StratCom Task Force (www.EUvsDisinfo.eu/) свідчить про те, що значна частина розвінчувань російської пропаганди припадала на факти, що стосуються України (Stiftung, 2019: 15). Серед відомих проєктів групи – «Disinformation Review» («Огляд дезінформації»). Це щотижневий інформаційний бюлетень EUvsDisinfo, що узагальнює головні тренди прокремлівської пропаганди та включає останні новини і їх аналіз (російською, німецькою, французькою, італійською, іспанською мовами) (Disinfo Review. About).

Варто визнати й вагомість безпосередніх контактів East StratCom Task Force з офіційними представниками урядових кіл України на кшталт зустрічі 6 листопада 2019 р. в Брюсселі Дмитра Кулеби, тодішнього віцепрем'єр-міністра, з європейськими фахівцями. На зустрічі, зокрема, обговорювали формати залучення України до діяльності Робочої групи з питань дезінформації Генерального директорату Єврокомісії з комунікацій (DG Communication Task Force on disinformation), а також поглиблення співпраці з Оперативною робочою групою зі стратегічних комунікацій Європейської служби зовнішніх справ (EU East StratCom Task Force) (Україна і ЄС домовилися про посилення співпраці у боротьбі з дезінформацією, 2019). 30 січня 2020 р. Європейський Союз та Україна провели в Києві третю зустріч неформальної Робочої групи високого рівня зі стратегічних комунікацій. Сторони підкреслили важливість неформальної Робочої групи як платформи для діалогу й обміну досвідом у сферах стратегічних комунікацій, протидії дезінформації та питаннях, пов'язаних із медіа. ЄС висловив свою солідарність і підтримку України у протидії гібридним загрозам. Сторони обговорили конкретні можливості майбутньої співпраці задля розбудови стійкості України в цій сфері.

ЄС зі свого боку представив власну діяльність щодо підтримки України та висловив готовність розширити свою залученість в Україні. Ідеться про підтримку в розвитку та зміцненні потенціалу, синергію нинішніх активностей. Україна зобов'язалася посилити залученість уряду у стратегічні комунікації на національному й місцевому рівнях, а також послідовно втілювати Стратегію комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 рр. та передбачені нею річні плани дій (Служба віцепрем'єр-міністра України, 2020).

Зокрема, Стратегія комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 рр. виокремила додатковий напрям співробітництва України з ЄС на офіційному рівні, пов'язаний із потребою у сприянні євроінтеграційним орієнтирам України через розвиток стратегічних комунікацій сторін. Як стверджується щодо цього в самому документі, масштабність і складність розв'язання завдань інтеграції, кількість задіяних у процесі учасників, негативний досвід державних органів у цьому питанні зумовлює необхідність формування цілком нової, цілісної та зрозумілої Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 рр. (Кабінет Міністрів України, 2017).

Документ було схвалено Кабінетом Міністрів України в жовтні 2017 р. після набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (1 вересня 2017 р.). Як орієнтований на інформаційне забезпечення інтеграційного процесу України, документ визначив водночас платформу взаємодії України з ЄС у сфері стратегічних комунікацій на державному рівні з урахуванням щорічних планів заходів із його імплементації принаймні на етапі 2018–2020 рр. Серед кола пріоритетних завдань – і протидія дезінформації з огляду на відносини України з ЄС та майбутнього членства України в ЄС, що знайшло відображення, зокрема, у плані заходів з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2019 р. (Кабінет Міністрів України, 2019).

Курс на розвиток комунікації у сфері європейської інтеграції як напрям роз'яснювальної діяльності як у межах, так і за межами України та водночас протидії дискредитаційним впливам із боку Росії знайшов підтримку Європейського Союзу. Зокрема, 9 липня 2018 р. у Брюсселі, під час 20-го Саміту Україна – ЄС,

було досягнуто спільного рішення посилити роботу зі стратегічних комунікацій. У документі зазначалося: «Ми <...> погодилися з важливістю співпраці у зміцненні кібербезпеки та цілісності виборів, боротьби з гібридними загрозами, включно з дезінформацією, і продовжуємо посилювати нашу роботу зі стратегічної комунікації» (Joint statement following the 20th EU-Ukraine Summit Brussels, 2018). Розвиток такої співпраці був конкретизований під час засідання Ради асоціації 17 грудня 2018 р. Ключовими інституціями ЄС із реалізації цих рішень стали Представництво України в ЄС та Консультативна місія ЄС в Україні, функціями яких визнано поширення інформації про ЄС, сприяння розвитку урядових структур у сфері стратегічних комунікацій, посилення їх комунікації з неурядовими інституціями та безпекових структур із населенням, протидія дезінформації (Stiftung, 2019: 14).

З-поміж визначених на той час напрямів діяльності Консультативної місії ЄС в Україні можна назвати, зокрема, заходи з підготовки фахівців із питань стратегічних комунікацій. У 2018 р., наприклад, були проведені тренінги зі співробітниками поліції, насамперед на сході нашої країни. Спеціальна увага при цьому була приділена сучасним трендам у засобах масової інформації, новим комунікаційним інструментам, ефективному розробленню повідомлень. Представництво ЄС створило систему онлайн-консультацій із представниками громадянського суспільства та розробило Дорожню карту ЄС для взаємодії з громадянським суспільством в Україні (Stiftung, 2019: 15).

Представництво Європейського Союзу в Україні в інформаційній сфері впродовж 2019–2021 рр. зосереджувало зусилля на поширенні інформації про ЄС та його співпрацю й допомогу Україні, на налагодженні сталої комунікації з громадянським суспільством, оперативному висвітленні подій і рішень у ЄС, підтримці свободи медіа.

Зазначені підходи виявили свою дієвість як процес накопичення відповідного ресурсу та досвіду в системі забезпечення інформаційної безпеки, що стало вагомим додатковим чинником спроможності України протидіяти масованому інформаційному наступу Росії в умовах широкомасштабної агресії від 24 лютого 2022 р. ЄС своєю чергою підтвердив свій статус надійного партнера у підтримці України як у загальновій-ськовій, так і в інформаційній сфері.

З-поміж напрямів взаємодії України та ЄС у протидії російській інформаційній війні виокремлюються політико-дипломатичні дії та відповідні рішення щодо засудження дезінформаційних психологічно-пропагандистських кампаній РФ в умовах війни. З боку ЄС, окрім заяв його лідерів щодо цього, бачимо опрацювання колективної платформи на підтримку України на кшталт зустрічі міністрів закордонних справ країн Європейського Союзу на Раді ЄС у Люксембургу 11 квітня 2022 р. На зустрічі, зокрема, обговорювалася допомога Україні, включно з питаннями стратегічних комунікацій та боротьби з дезінформацією (Глави МЗС країн ЄС обговорять у Люксембургу ситуацію навколо України, 2022).

Зазначене активізувало використання ресурсного потенціалу ЄС щодо протидії дезінформації, зокрема, через East StratCom Task Force у вимірі реалізації відповідних проєктів (наприклад, вебсайту EUvsDisinfo). На підтвердження цієї думки можна згадати про публікації з розвінчуванням дезінформаційних наративів РФ до 9 травня, пов'язаних із намаганнями російської екосистеми виправдати агресію проти України в дусі характерних для неї пропагандистських штампів (Служба віцепрем'єр-міністра України, 2020). Серед інших контрпропагандистських ресурсів, що довели свою ефективність, – Система швидкого сповіщення (Rapid Alert System), орієнтована в умовах широкомасштабної агресії РФ, зокрема, на підготовку й обмін аналітичними матеріалами та матеріалами з розвінчання дезінформації між інституціями ЄС, державами-членами, а також партнерами ЄС (Rapid alert systems; Дезінформація: виступ Високого представника/Віцепрезидента Жозепа Борреля під час дебатів у Європейському парламенті, 2022).

Аналітики звертають увагу також на дієвість в аспекті протидії російським дезінформаційним впливам Європейської платформи регуляторних органів (European Platform of Regulatory Authorities (EPRA)), що підтримала заклик української сторони до боротьби з російською пропагандою в Європі та звернулася до всіх регуляторних органів європейських країн, щоб ті виявляли й зупиняли прояви російської дезінформації.

Європейська платформа регуляторних органів стала головним координатором моніторингу: усі зафіксовані випадки EPRA збирає на своєму офіційному сайті та повідомляє про заходи регуляторів щодо виявленої російської пропаганди. Керівництво платформи переконане, що європейські регулятори спостерігають за висвітленням у медіа ситуації в Україні та визначають необхідні методи реагування (European Platform of Regulatory Authorities; Європа вимикає пропаганду РФ, 2022).

Іншим важливим напрямом курсу ЄС на підтримку України в інформаційній сфері в умовах широкомасштабної агресії стала санкційна політика щодо російських пропагандистських каналів на теренах країн Європейського Союзу. Україна почала здійснювати кроки щодо заборони на своїй території інформаційних каналів, які діяли в руслі російської пропаганди, з 2017 р., і тоді це могло сприйматися в Європейському Союзі як порушення свободи слова. Однак від початку війни 2022 р., з посиленням дезінформаційної та маніпулятивної діяльності російських засобів масової інформації у країнах Європи, відповідні обмежувальні заходи були прийняті також на рівні ЄС. Мовиться насамперед про підтримку ініціативи, висловленої у промові Верховного представника з іноземних справ і політики безпеки ЄС Ж. Борреля перед Європарламентом 8 березня 2022 р. щодо заборони мовлення у країнах Європейського Союзу російських пропагандистських каналів Russia Today та Sputnik (Russia Today і Sputnik заборонено у всіх країнах ЄС, 2022).

Варто визнати, що вже на початку березня 2022 р. відповідні заборони знайшли реалізацію в низці країн Європи (Бельгії, Нідерландах, Греції, Великій Британії, Молдові, Польщі, Естонії, Литві, Латвії) з подальшою

заборону віщання каналів холдингу Russia Today та Sputnik у всіх країнах ЄС (Європа вимикає пропаганду РФ, 2022). Проте що стосується української сторони, то її позицією в цьому питанні залишається вимога блокування на території Європи всіх російських медіа, що є представниками російської пропаганди. Саме така ідея висловлена у зверненні Міністерства закордонних справ України до світової спільноти, опублікованому на офіційній сторінці у твіттері 12 березня 2022 р. (МЗС України закликає міжнародну спільноту блокувати російські пропагандистські медіа, 2022).

З проханням до Єврокомісії накладити санкції на всі російські телеканали, що мають покриття через супутник або будь-яку іншу технологію, та заборонити їх поширення на території ЄС звернулася й українська медіаспільнота. Відповідного відкритого листа було адресовано президентові Європейської комісії Урсулі фон дер Ляєн та віцепрезидентові Європейської комісії Вері Йоуровій. Його підписали представники провідних медіагруп України: «1+1 media», StarLight Media, «Медіа Група Україна», Inter Media Group, Міністерство культури та інформаційної політики, ГО «Детектор медіа» тощо (Українська медіаспільнота просить Єврокомісію накладити санкції на всі російські телеканали, 2022).

Одним із напрямів протидії дезінформаційній діяльності РФ із боку Європейського Союзу, на який розраховує Україна, є також відповідна фінансова допомога, зокрема щодо фінансування та документування інформаційних злочинів. Ця позиція знайшла відображення у зверненні від 28 квітня 2022 р. членів Комітетів Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу, з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва, з питань гуманітарної та інформаційної політики до національних парламентів держав – членів ЄС та НАТО, до Європейського Парламенту, парламентських асамблей Ради Європи, НАТО, ОБСЄ, та Міжпарламентського союзу (Спільне рішення Комітетів Верховної Ради України..., 2022).

Якщо визнати факт зростання фінансової допомоги Україні з боку Європейського Союзу в умовах широкомасштабної російської агресії, реалізація спеціального напрямку фінансової підтримки інформбезпеки набуває об'єктивної перспективи. Передумовою зазначеного є тенденція до визнання особливої ролі інформаційної сфери в загальній системі протидії РФ, готовність ЄС підтримати Україну як на етапі боротьби за національний суверенітет, так і з перспективою її подальшого розвитку. Міністр закордонних справ України Д. Кулеба зазначив із цього приводу: «ЄС проявив себе як організація, здатна діяти єдиним фронтом та ухвалювати потужні, важливі, важкі рішення. <...> Війна показала, що <...> ЄС ухвалив історичні й революційні рішення щодо надання зброї, санкцій, визнання європейської перспективи, економічні рішення» (Кулеба, 2022).

Висновки. Досвід взаємодії української та європейської сторін як механізм функціонального забезпечення інформаційної безпеки в Україні довів свою ефективність і набув проявів у декількох важливих напрямках в умовах широкомасштабної агресії РФ. Стан війни в Україні та масштабність дезінформаційного наступу Росії проти України й водночас європейського простору визначили (на противагу очікуванням російського пропагандистського середовища) спільність інтересів і підходів державних кіл та суспільства України, а також державних кіл і суспільств країн ЄС щодо протидії агресору в інформаційній сфері. Отже, це демонструє більш високий і чіткий рівень взаємодії сторін із подоланням деяких їхніх суперечностей, зокрема, щодо обмежувальних і санкційних заходів країн Європи до медіаресурсу РФ.

Проте розкриття подальшого потенціалу взаємодії сторін вимагає також більш фундаментального розроблення спільної платформи діяльності з урахуванням чіткої стратегії інформбезпеки в Україні та відповідного курсу в Європейському Союзі. Серед очікуваного – реалізація спільних проєктів України та ЄС із подолання дезінформаційних впливів Росії, об'єднання зусиль українського та європейського медіа- й наукового середовища на протидію російській інформаційній агресії.

Розкриття потенціалу взаємодії України та ЄС в аспекті функціонального забезпечення інформаційної безпеки можливе також через введення України (за посередництва ЄС) у систему координаційних заходів Європейського Союзу з іншими вагомими акторами сфери стратегічних комунікацій, зокрема США та НАТО. Для України це насамперед наближення до стандартів передових країн у сфері стратегічних комунікацій, дієвої платформи реалізації безпекової політики у протистоянні інформаційним загрозам РФ. Мовиться й про присутність України у світовому інформаційному просторі як засіб поширених можливостей захисту як міжнародного, так і власного інформаційного поля. В умовах повномасштабної агресії проти України зазначене збільшує потенціал країни у протистоянні агресору, формує платформу спільних дій партнерів в умовах інформаційної війни.

Список використаних джерел:

1. Глави МЗС країн ЄС обговорять у Люксембургу ситуацію навколо України. *Інформаційне агентство «Інтерфакс-Україна»*. 2022. 11 квітня. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/political/823056.html> (дата звернення: 20.05.2022).
2. Дезінформація: виступ Високого представника/Віцепрезидента Жозепа Борреля під час дебатів у Європейському парламенті. *European External Action Service (EEAS)*. 2022. March 11. URL: https://www.eeas.europa.eu/node/112663_en (дата звернення: 20.05.2022).
3. Європа вимикає пропаганду РФ – перелік країн (інфографіка). *Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення: офіційний вебсайт*. 2022. 10 березня. URL: <https://www.nrada.gov.ua/evropa-vumyukaе-propagandu-gf-perelik-krauin-infografika/> (дата звернення: 20.05.2022).
4. ЄС та Україна провели третю зустріч неформальної Робочої групи високого рівня зі стратегічних комунікацій / Служба віцепрем'єр-міністра України. *Урядовий портал*. 2020. 30 січня. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yes->

- ta-ukrayina-proveli-tretyu-zustrich-neformalno yi-robochoyi-grupi-visokogo-rivnya-zi-strategichnih-komunikacij (дата звернення: 10.04.2021).
5. МЗС України закликає міжнародну спільноту блокувати російські пропагандистські медіа. *Детектор медіа*. 2022. 12 березня. URL: <https://detector.media/infospace/article/197435/2022-03-12-mzs-ukrainy-zaklykaie-mizhnarodnu-spilnotu-blokovaty-rosiyski-propagandystski-media/> (дата звернення: 20.05.2022).
 6. Кулеба Д. НАТО як інституція за час війни не зробила для України нічого. *Укрінформ*. 2022. 19 травня. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3487347-nato-ak-institucia-za-cas-vijni-ne-zrobila-dla-ukraini-nicogo-kuleba.html> (дата звернення: 20.05.2022).
 7. Про затвердження плану заходів на 2019 рік з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 р. № 83-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/83-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.04.2022).
 8. Про схвалення Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 779-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.04.2022).
 9. Спільне рішення Комітетів Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу, з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва і з питань гуманітарної та інформаційної політики. *Офіційний вебпортал парламенту України*. 2022. 3 травня. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/222456.html> (дата звернення: 22.05.2022).
 10. Україна і ЄС домовилися про посилення співпраці у боротьбі з дезінформацією. *Укрінформ*. 2019. 6 листопада. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/2813316-ukraina-i-es-domovilisa-pro-posilenna-spivpraci-u-borotbi-z-dezinformacieu.html> (дата звернення: 02.02.2021).
 11. Українська медіаспільнота просить Єврокомісію накладити санкції на всі російські телеканали – звернення. *Детектор медіа*. 2022. 11 березня. URL: <https://detector.media/infospace/article/197404/2022-03-11-ukrainska-mediaspilnota-prosyt-ievrokomisiyu-naklasty-sanktsii-na-vsi-rosiyski-telekanaly-zvernennya/> (дата звернення: 22.05.2022).
 12. Disinfo Review. About. *EU vs DiSiNFO*. URL: <https://euvsdisinfo.eu/about/> (date of access: 02.02.2021).
 13. EU vs DiSiNFO. URL: <https://euvsdisinfo.eu/ru/> (date of access: 20.05.2022).
 14. European Platform of Regulatory Authorities (EPRA). URL: <https://www.rcmediafreedom.eu/Tools/Stakeholders/European-platform-of-regulatory-authorities-EPRA> (date of access: 20.05.2022).
 15. European Council conclusions, 19–20 March 2015. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/21888/european-council-conclusions-19-20-march-2015-en.pdf> (date of access: 02.02.2021).
 16. Joint statement following the 20th EU-Ukraine Summit Brussels, 9 July 2018. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/36086/joint-statement-eu-ua-summit-2018.pdf> (date of access: 02.02.2021).
 17. Questions and Answers about the East StratCom Task Force. *European External Action Service (EEAS)*. URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/2116/-questions-and-answers-about-the-east-stratcom-task-force_en (date of access: 02.02.2021).
 18. Rapid alert systems. URL: <https://www.eftasurv.int/internal-market/notifications-and-applications/rapid-alert-system> (date of access: 20.05.2022).
 19. Russia Today і Sputnik заборонено у всіх країнах ЄС. *Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення: офіційний вебсайт*. 2022. 27 лютого. URL: <https://www.nrada.gov.ua/u-vsih-krayinah-yevrosoyuzu-zaboronuv-russia-today-sputnik1/> (date of access: 20.05.2022).
 20. Stiftung K.A. Strategic communications in the focus of Ukraine-EU-NATO cooperation under the present conditions. Kyiv : Centre of Global Studies, 2019. URL: <https://geostrategy.org.ua/analitika/analitichna-zapyska/strategichni-komunikaciyi-u-fokusi-spivrobitnytva-ukrayina-yes-nato-v-suchasnyh-umovah1/download-in-eng> (date of access: 02.02.2021).

References:

1. Hlavy MZS krain YeS obhovoriat u Liuksemburhu situatsiiu navkolo Ukrainy [Foreign Ministers of the EU countries will discuss in Luxembourg the situation around Ukraine]. *Informatsiine ahentstvo “Interfaks-Ukraina” – Interfax-Ukraine News Agency*, 2022, April 11. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/political/823056.html> [in Ukrainian].
2. Dezinformatsiia: vystup Vysokoho predstavnyka/Vitseprezydenta Zhozepa Borrelia pid chas debatuv u Yevropeiskomu parlamenti [Disinformation: Speech by High Representative/Vice President Josep Borrell at the EU debate]. *European External Action Service (EEAS)*, 2022, March 11. URL: https://www.eeas.europa.eu/node/112663_en [in Ukrainian].
3. Yevropa vymykaie propahandu RF – perelik krain (infografika) [Europe is turning off Russian propaganda – the list of countries (infographics)]. *Natsionalna rada Ukrainy z pytan telebachennia i radiomovlennia: ofitsiyni vebsait – National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting: official website*, 2022, March 10. URL: <https://www.nrada.gov.ua/yevropa-vymykaie-propagandu-rf-perelik-krayin-infografika/> [in Ukrainian].
4. Office of the Deputy Prime Minister of Ukraine (2020). YeS ta Ukraina proveli tretiu zustrich neformalnoi Robochoi hrupy vysokoho rivnia zi stratehichnykh komunikatsii [The EU and Ukraine held the third meeting of the informal High-Level Working Group on Strategic Communications]. *Uriadovi portal – Government portal*, January 30. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yes-ta-ukrayina-proveli-tretyu-zustrich-neformalnoyi-robochoyi-grupi-visokogo-rivnya-zi-strategichnih-komunikacij> [in Ukrainian].
5. MZS Ukrainy zaklykaie mizhnarodnu spilnotu blokovaty rosiyski propahandystski media [The Ministry of Foreign Affairs of Ukraine calls on the international community to block Russian propaganda media]. *Detektor media – Media detector*, 2022, March 12. URL: <https://detector.media/infospace/article/197435/2022-03-12-mzs-ukrainy-zaklykaie-mizhnarodnu-spilnotu-blokovaty-rosiyski-propagandystski-media/> [in Ukrainian].

6. Kuleba, D. (2022). NATO yak instytutsiia za chas viiny ne zrobyla dlia Ukrainy nichoho [NATO as institution has done nothing for Ukraine during the war]. *Ukrinform – Ukrinform*, May 19. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3487347-nato-ak-institucia-za-cas-vijni-ne-zrobila-dlia-ukraini-nicogo-kuleba.html> [in Ukrainian].
7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019). Pro zatverdzhennia planu zakhodiv na 2019 rik z realizatsii Stratehii komunikatsii u sferi yevropeiskoi intehtratsii na 2018–2021 roky: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 sichnia 2019 r. № 83-p [On approval of the action plan for 2019 on the implementation of the Communication Strategy in the field of European integration for 2018–2021: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of January 30, 2019 № 83-p]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/83-2019-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017). Pro skhvalennia Stratehii komunikatsii u sferi yevropeiskoi intehtratsii na 2018–2021 roky: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 zhovtnia 2017 r. № 779-p [On approval of the Communication Strategy in the field of European integration for 2018–2021: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 25, 2017 № 779-p]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2017-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
9. Spilne rishennia Komitetiv Verkhovnoi Rady Ukrainy z pytan intehtratsii Ukrainy do Yevropeiskoho Soiuzu, z pytan zovnishnoi polityky ta mizhparlamentskoho spivrobitnytstva i z pytan humanitarnoi ta informatsiinoi polityky [Joint decision of the Verkhovna Rada of Ukraine Committees on Ukraine’s integration into the European Union, on foreign policy and interparliamentary cooperation and on humanitarian and information policy]. *Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy – Official web portal of the Parliament of Ukraine*, 2022, May 3. Retrieved from <https://www.rada.gov.ua/news/razom/222456.html> [in Ukrainian].
10. Ukraina i YeS domovylysia pro posylennia spivpratsi u borotbi z dezinformatsiieiu [Ukraine and the EU agreed to strengthen cooperation in the fight against disinformation]. *Ukrinform*, 2019, November 6. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2813316-ukraina-i-es-domovilisa-pro-posilenna-spivpraci-u-borotbi-z-dezinformacieiu.html> [in Ukrainian].
11. Ukrainska mediaspilnota prosyt Yevrokomisiuu naklasty sanktsii na vsi rosiiski telekanaly – zvernennia [The Ukrainian media community asks the European Commission to impose sanctions on all Russian TV channels – appeal]. *Detektor media – Media detector*, 2022, March 11. URL: <https://detector.media/infospace/article/197404/2022-03-11-ukrainska-mediaspilnota-prosyt-ievrokomisiyu-naklasty-sanktsii-na-vsi-rosiyski-telekanaly-zvernennya/> [in Ukrainian].
12. Disinfo Review. About. *EU vs DiSiNFO*. URL: <https://euvsdisinfo.eu/about/> [in English].
13. *EU vs DiSiNFO*. URL: <https://euvsdisinfo.eu/ru/> [in English].
14. European Platform of Regulatory Authorities (EPRA). URL: <https://www.rcmediafreedom.eu/Tools/Stakeholders/European-platform-of-regulatory-authorities-EPRA> [in English].
15. European Council conclusions, 19–20 March 2015. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/21888/european-council-conclusions-19-20-march-2015-en.pdf> [in English].
16. Joint statement following the 20th EU-Ukraine Summit Brussels, 9 July 2018. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/36086/joint-statement-eu-ua-summit-2018.pdf> [in English].
17. Questions and Answers about the East StratCom Task Force. *European External Action Service (EEAS)*. URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/2116/questions-and-answers-about-the-east-stratcom-task-force_en [in English].
18. Rapid alert systems. URL: <https://www.eftasurv.int/internal-market/notifications-and-applications/rapid-alert-system> [in English].
19. Russia Today i Sputnik zaboroneno u vsikh krainakh YeS [Russia Today and Sputnik are banned in all EU countries]. *Natsionalna rada Ukrainy z pytan telebachennia i radiomovlennia: ofitsiyni vebсайт – National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting: official website*, 2022, February 27. URL: <https://www.nrada.gov.ua/u-vsikh-krayinah-yevrosoyuzu-zaboronyv-russia-today-sputnik1/> [in Ukrainian].
20. Stiftung, K.A. (2019). Strategic communications in the focus of Ukraine-EU-NATO cooperation under the present conditions. Kyiv: Centre of Global Studies. URL: <https://geostrategy.org.ua/analytika/analytychna-zapyska/strategichni-komunikaciyi-u-fokusi-spivrobitnytstva-ukrayina-yes-nato-v-suchasnyh-umovah1/download-in-eng> [in English].